

2024:15

EKONOMISKA ASPEKTER AV VÅLD I NÄRA RELATIONER

Plan för arbetet att sammanställa och sprida information om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, december 2024

Rapport 2024:15

Dnr: ALLM 2024/209

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Katarina Björkgren

Epost: katarina.bjorkgren@jamstalldhetsmyndigheten.se

INNEHÅLL

Bakgrund	4
Uppdraget.....	4
Utgångspunkter	5
Avgränsningar	7
Målsättning	7
Genomförande.....	8
Inhämta kunskaper och beprövade erfarenheter.....	8
Genomföra kunskapshöjande insatser	8
Sammanställa information	9
Sprida information	10

BAKGRUND

I bakgrundskapitlet beskrivs regeringsuppdraget samt Jämställdhetsmyndighetens utgångspunkter, avgränsningar och målsättning för uppdraget.

Uppdraget

Jämställdhetsmyndigheten har sedan 2019 samordnat uppdrag om ökad upptäckt av våld m.m. 2019–2021 och 2022–2024, inom vilket Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket har utvecklat rutiner och metoder för upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande, hänvisning till rätt instans samt stöd till personal med klientkontakter. Inom ramen för uppdraget har myndigheterna även samverkat med Statens servicecenter. Den 30 maj 2024 fick ovanstående myndigheter tillsammans med Konsumentverket, Pensionsmyndigheten och Statens servicecenter i uppdrag att sammanställa och sprida information om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer (A2024/00777). Jämställdhetsmyndigheten ansvarar för att samordna uppdraget, sprida kunskap om fungerande metoder och arbetssätt samt analysera och vid behov föreslå åtgärder för att förbättra stödet och skyddet för personer som utsätts för ekonomiskt våld. Jämställdhetsmyndigheten ska lämna en muntlig delredovisning inklusive en plan för arbetet senast den 3 december 2024 och en samlad slutredovisning senast den 26 februari 2026.

De klientnära myndigheterna ska inom sina verksamhetsområden sammanställa och sprida information om ekonomiskt våld till sina respektive målgrupper och säkerställa att det finns välfungerande och kunskapsbaserade rutiner och arbetssätt för hur myndigheterna kan hjälpa den som utsätts för sådant våld.

Konsumentverket och Pensionsmyndigheten, som inte tidigare arbetat med uppdrag om ökad upptäckt av våld, skall dessutom säkerställa att det finns rutiner och metoder för ökad upptäckt av ekonomisk våldsutsatthet och våldsutövande, att myndigheterna hänvisar utsatta till rätt stödinstant samt att relevant personal med klientkontakter får förstärkt kunskapsstöd om ekonomiskt våld.

Statens servicecenter ska delta i arbetet genom att sprida information och analysera hur informationsspridningen till målgruppen kan utvecklas.

När vi i denna plan skriver våld i nära relationer, så inkluderar vi genomgående mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Begreppet mäns våld mot kvinnor inbegriper vanligtvis prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Dock är uppdraget skrivet att gälla ekonomiska aspekter av våld i nära relationer, det vill säga inte prostitution och människohandel för sexuella ändamål som sker utanför nära relationer.

I uppdragets genomförande ska behov hos särskilt sårbara grupper uppmärksammas, såsom personer som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld eller förtryck, äldre, personer med funktionsnedsättning och kvinnor med ekonomiskt bistånd. Digitala dimensioner av ekonomiskt våld ska genomgående beaktas.

Uppdraget ska samordnas med Skatteverkets pågående insatser, gällande ökad samverkan för en enhetlig säker och effektiv hantering av skyddade personuppgifter samt arbetssätt vid signaler om våld och tvång. Jämställdhetsmyndigheten ska i sin

samordnande roll inhämta kunskap och erfarenheter från Kronofogdemyndigheten, länsstyrelserna, Myndigheten för delaktighet, Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län och Socialstyrelsen.

Jämställdhetsmyndigheten ser även att det kan vara fördelaktigt att samordna detta uppdrag med andra närliggande regeringsuppdrag, såsom uppdraget att implementera en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden, uppdraget om ekonomisk jämställdhet på bostadsmarknaden och arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheter. Då detta uppdrag genomgående ska beakta digitala dimensioner av ekonomiskt våld kommer vi även samordna arbetet med uppdrag om de digitala dimensionerna av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Därtill kan vi också dra lärdomar från uppdrag att höja kunskapen om hur våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck påverkar arbetslivet.

Utgångspunkter

Teoretiska utgångspunkter:

Det övergripande målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta uppdrag berör samtliga sex jämställdhetspolitiska delmål, men framför allt delmål 2 om ekonomisk jämställdhet och delmål 6 om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Så som beskrivits ovan utgår uppdraget från uppdrag om ökad upptäckt av våld, vilket handlar om att öka upptäckten av det våld som omfattas av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.¹ Den nationella strategins tillämpningsområden är alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Den benämner dock inte specifikt ekonomiskt våld. Strategin överensstämmer i stort med tillämpningsområdet för Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen). Istanbulkonventionens definition av våld i hemmet (domestic violence) inkluderar ekonomiskt våld. Konventionen inkluderar också ekonomiskt lidande som en form av psykiskt våld.

Vi tar även avstamp i svensk och internationell forskning som delar in ekonomiskt våld i nära relationer i tre områden, *ekonomisk kontroll*, *inkomstsabotage* och *ekonomisk exploatering*.² Forskning visar vidare att ekonomiskt våld till stor del även utövas efter relationen är avslutat, som en våldsförform i eftervåldet.³

Praktiska utgångspunkter:

Inför framtagandet av denna plan har Jämställdhetsmyndigheten ombett myndigheterna i uppdraget att redogöra för vilken information om ekonomiskt våld de har riktat till sina

¹ En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I Regeringens skrivelse 2016/17:10. [Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid](#).

² Postmus JL, Plummer SB, Stylianou AM. [Measuring Economic Abuse in the Lives of Survivors: Revising the Scale of Economic Abuse. Violence Against Women](#). 2016 May;22(6):692-703. doi: 10.1177/1077801215610012. Epub 2015 Oct 27. PMID: 26508530.

³ Bruno et al 2024. [Men's Economic Abuse Toward Women in Sweden: Findings From a National Survey](#) Juni 2024.

medarbetare respektive målgrupper samt vilken information som finns på deras externa webbplatser. Myndigheterna har även fått redogöra för hur de ska säkerställa att deras rutiner och metoder är anpassade för att ge stöd och hjälp till individer utsatta för ekonomiskt våld samt vilka aktiviteter de skulle vilja genomföra inom uppdraget.

De sex klientnära myndigheterna som ingår i uppdraget har olika nivå av kunskap om våld. De möter också en bredd av individer i olika livssituationer. De myndigheter som samverkat inom ramen för uppdrag om ökad upptäckt av våld har ett försprång vad det gäller kunskap om våld, då de har arbetat med att upptäcka våld under sex års tid. Därför behöver Konsumentverket och Pensionsmyndigheten, som inte tidigare arbetat med att upptäcka våld, höja kunskapsnivån bland relevanta medarbetare om våld i nära relationer. Dock visar forskning att ekonomiskt våld inte är en isolerad våldsform, utan ofta en av flera våldsformer som våldsutövaren använder.⁴ Jämställdhetsmyndigheten anser därför att samtliga myndigheter inom uppdraget behöver höja kunskapen om alla former av våld i nära relationer samt anskaffa fördjupad kunskap om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer.

I regeringsuppdraget är det tydligt utskrivet att Jämställdhetsmyndigheten ska säkerställa att de åtgärder som myndigheterna vidtar utgår från kunskap, beprövad erfarenhet, är effektiva och leder till praktiskt stöd och skydd för de som utsätts för ekonomiskt våld. För att kunna göra detta kommer Jämställdhetsmyndigheten att inhämta kunskaper och erfarenheter från bland andra Storbritannien som är ett föregångsland när det gäller att förebygga och motverka ekonomiska aspekter av våld i nära relationer.

En praktisk utgångspunkt är att Statens servicecenter tillhandahåller tjänster på uppdrag av de avtalsanslutna myndigheterna (Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket). Statens servicecenters servicehandläggare träffar ovanstående myndigheters kunder på de i dagsläget 147 servicekontoren. Idag finns inget myndighetsgemensamt metodstöd för Statens servicecenter när det gäller våld i nära relationer. Jämställdhetsmyndigheten ser att ett gemensamt metodstöd för att upptäcka våld skulle vara fördelaktigt för såväl Statens servicecenters handläggare som för dem som besöker servicekontoren.

Konsumentverket är inte knutna till Statens servicecenter. Däremot ger de vägledning och information till konsumenter via telefon och digitala kanaler, och arbetar även med utbildning och stöd till samhällsaktörer såsom kommunala budget- och skuldrådgivare, konsumentvägledare, lärare, diakoner, branschorganisationer och liknande. Tillsammans når myndigheterna i uppdraget en stor del av befolkningen. Även om Konsumentverket inte är anslutna till Statens servicecenter ser vi enbart fördelar med att hitta synergier mellan samtliga myndigheter i uppdraget och att tillsammans sammanställa och sprida information om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer.

Oavsett om kunderna/klienterna/sökandena kommer i kontakt med myndigheterna via fysiska besök, telefonkontakt, epost, chatt eller sociala medier så finns alltid en digital dimension av kontakten. Därför kommer vi att ha ett särskilt fokus på de digitala dimensionerna av ekonomiskt våld.

⁴ Ibid.

Avgränsningar

Utifrån uppdragets skrivningar och den begränsade tid som uppdraget löper, avgränsar vi oss till att endast fokusera på det våld som utövas inom nära relationer. Detta betyder att vi inte kommer inkludera prostitution och människohandel utanför nära relationer, även om vi är medvetna om att människor utsatta i prostitution och människohandel för sexuella ändamål i regel även är utsatta för ekonomiskt våld.

Uppdraget kommer främst fokusera på vuxna, även om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer även drabbar barn.

Målsättning

Målsättningen med uppdraget är att våldsutsatta ska få rätt information, vägledning, stöd och skydd. Mäns våld mot kvinnor, inklusive ekonomiskt våld, ska upphöra.

För att informationen ska vara relevant och riktig måste den vila på en stabil kunskapsgrund. Innan myndigheterna kan sprida information måste de först inhämta och sammanställa kunskap. Jämställdhetsmyndigheten ser därför att det bästa sättet att ta sig an uppdraget är genom fyra steg:

1. Inhämta kunskaper och beprövade erfarenheter om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer
2. Genomföra kunskapshöjande insatser för myndigheternas medarbetare
3. Sammanställa information utifrån inhämtade kunskaper
4. Sprida information till myndigheternas målgrupper och allmänheten

GENOMFÖRANDE

I detta avsnitt beskrivs hur Jämställdhetsmyndigheten planerar att genomföra de fyra stegen; inhämta kunskaper och beprövade erfarenheter om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer, genomföra kunskapshöjande insatser för myndigheternas medarbetare, sammanställa information utifrån inhämtade kunskaper och slutligen sprida information till myndigheternas målgrupper och till allmänheten.

Inhämta kunskaper och beprövade erfarenheter

Som konstaterats ovan benämner den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor inte specifikt ekonomiskt våld.⁵ Jämställdhetsmyndighetens rapport från 2023 visar på en ökad medvetenhet, bland myndigheter och yrkesverksamma inom området, om ekonomiskt våld och dess allvarliga konsekvenser samt hur vanligt förekommande det är.⁶ Trots detta finns det fortfarande mycket lite forskning i Sverige/Norden som fokuserar på ekonomiska aspekter av våld i nära relationer.⁷

Mot denna bakgrund kommer Jämställdhetsmyndigheten utöver svensk forskning även ta del av internationell forskning och praktik, för att både få en bild av kunskapsläget och fördjupa vår kunskap om ekonomiskt våld. Jämställdhetsmyndigheten hämtar bland annat kunskap och inspiration från brittiska Surviving Economic Abuse (SEA).

Hos vissa myndigheter finns en god kunskap om våld i nära relationer, men det saknas generellt fördjupad kunskap om ekonomiskt våld. Detta återspeglas även bland myndigheterna i uppdraget.

Ett sätt att inhämta kunskap och erfarenhet är genom kontakter med myndigheter som kommit längre i sitt arbete mot våld. Detta görs myndighetsövergripande mellan myndigheterna inom uppdraget men även med andra myndigheter när det gäller fördjupad kunskap om ekonomiskt våld.

I början av 2025 kommer Riksrevisionen publicera en granskning av statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer. Vi hoppas att granskningen ska ge oss ny kunskap att ta med oss in i vårt uppdrag.

Genomföra kunskapshöjande insatser

Som Jämställdhetsmyndigheten beskrivit ovan är det viktigt att samtliga medarbetare på de aktuella myndigheterna har grundläggande kunskaper om våld. Därför föreslår vi att Konsumentverket och Pensionsmyndigheten som inte tidigare har arbetat mot våld, erbjuder relevanta medarbetare befintliga utbildningar om våld i nära relationer,

⁵ En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I Regeringens skrivelse 2016/17:10. [Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid](#)

⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2023. [LAYING THE GROUND FOR CHANGE Women's economic empowerment and ending economic violence.](#)

⁷ Bruno et al 2024. [Men's Economic Abuse Toward Women in Sweden: Findings From a National Survey](#) Juni 2024.

exempelvis Nationellt centrum för kvinnofrids utbildning om våld.⁸ Denna utbildning eller liknande befintliga utbildningar skulle även kunna spridas till de samhällsaktörer som Konsumentverket ger stöd till. Det bör även säkerställas att de medarbetare på Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Statens servicecenter som inte redan har fått utbildning om våld i nära relationer genomgår sådan.

Jämställdhetsmyndigheten kommer under uppdragstiden att tillhandahålla utbildningar för relevanta medarbetare på myndigheterna om bland annat:

- mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck
- ekonomiskt våld
- särskilt utsatta grupper
- eftervåld
- digitala dimensioner av (ekonomiskt) våld
- att ställa frågan om våld

Utbildningarna kommer antingen ske i Jämställdhetsmyndighetens egen regi eller med anlitade föreläsare. Det första utbildningstillfället är planerat till den 4 december 2024.

När det gäller utbildningar för ett större antal medarbetare på myndigheterna, kommer dessa främst ske digitalt och vid flera olika tillfällen så att så många som möjligt av medarbetarna kan ta del av dem.

Jämställdhetsmyndigheten kommer även anordna kunskaps- och erfarenhetsutbyten med relevanta myndigheter och aktörer, såsom bland andra Kronofogdemyndigheten, Skatteverket och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH). Ett första sådant utbyte kommer ske den 15 januari 2025 hos Kronofogdemyndigheten. Syftet med kunskaps- och erfarenhetsutbytena är att myndigheterna ska få fördjupad kunskap om och förståelse för olika ämnen och områden kopplade till arbetet mot våld.

Jämställdhetsmyndigheten planerar även att längre fram ta kontakt med aktörer som har en roll i hanteringen av individers privatekonomi såsom banker, kreditmarknadsbolag och försäkringsbolag, eftersom dessa aktörer har möjlighet att agera för att motverka ekonomiskt våld.

Sammanställa information

Jämställdhetsmyndigheten ser stora vinster i att gemensamt ta fram såväl extern som intern information om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer.

När det kommer till intern information så skulle det vara fördelaktigt med ett gemensamt metodstöd om våld som fungerar för samtliga myndigheter som är anslutna till Statens servicecenter. Även Skatteverket har uttryckt intresse för ett sådant myndighetsgemensamt metodstöd. Ett gemensamt metodstöd skulle underlätta för handläggarna på Statens servicecenter som möter individer med ärenden hos flera myndigheter. Det skulle även innebära ett mer likvärdigt bemötande för de individer som besöker servicekontoren, oavsett vilken myndighet de har sitt ärende hos. Jämställdhetsmyndigheten skulle kunna samordna framtagandet av ett sådant metodstöd.

⁸ [Nationellt centrum för kvinnofrids webbkurs om våld](#)

Jämställdhetsmyndigheten ser även fördelar med att de klientnära myndigheterna har likvärdig information på sina externa hemsidor, sociala medier med mera. Vid framtagandet av sådant material skulle vi kunna hämta inspiration från till exempel Kronofogdemyndigheten. Att man möts av samma information hos olika myndigheter ger tyngd till informationen och kan inge förtroende. Ett gemensamt framtaget material besparar därutöver resurser från myndigheterna. Självklart är det sedan upp till varje myndighet att målgruppsanpassa materialet och ta fram myndighetsspecifika exempel etcetera.

Tanken med ett gemensamt grundmaterial för intern respektive extern information är att det också kan bli överförbart till fler myndigheter framöver.

Sprida information

För att arbetet mot våld ska vara långsiktigt hållbart och en del av ordinarie verksamhet måste det vara förankrat hos medarbetarna. Det är därför viktigt att börja med att sprida kunskap internt. Att medarbetarna har kunskap gör att de kan erbjuda ett bättre bemötande till sina målgrupper. Innan myndigheterna sprider information externt måste kunskap om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer finnas inom myndigheterna.

Utöver att ha likvärdig information på myndigheternas hemsidor med mera ser vi möjligheter för myndigheterna med gemensamma kommunikationsinsatser, vilket de även har önskat. Dessa skulle exempelvis kunna ske på Statens servicecenters servicekontor som skulle kunna vara en bra arena för extern kommunikation om våld i nära relationer och ekonomiskt våld. För att nå den bredare allmänheten kan det även vara aktuellt med en större upplysningskampanj.

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se